

ТРИЗНЕВИК: REVUE HEBDOMADAIRE: TRIDENT UKRAINIENNE

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE

FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 5-6 (696-97) Рік вид. XVI. 15 березня 1940 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

З М І С Т :

1. СОЮЗНИКИ, СССР та УКРАЇНА	1
2. Ген.-штабу Ген.-хор. О. УДОВИЧЕНКО. — Ни біжучі теми	4
3 І. ЗАТАШАНСЬКИЙ — Як фактично стоїть справа укроб'єднання в Америці й Канади на сьогодні.	5
4. Ю. ГОРЛІС-ГОРСЬКИЙ — На аванпостах «соціалізму»	10
5. ЯНУС. — З Франції до Фінляндії. Десь у Фінляндії	16
6. З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ	
А. ПРОРІЗНИЙ. — Трагедія Фінляндії. — Місія Сомнера Уельса	18
7. ЕКОНОМІКА.	
Д. ПІСНЯЧЕВСЬКИЙ. — Економічний чинник в боротьбі за незалежність (продовження)	21
7. УКРАЇНА ПІД СОВІТАМИ	24
8. СПИРИДОН ЧЕРКАСЕНКО (некролог)	27
10. З ПРЕСИ	28
11. ВІД УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ В ПАРИЖІ	30
12. ХРОНІКА	31

Т Р И З У Б

■■■■■■■■■■ Т И Ж Н Е В И К ■■■■■■■■■■

ОРГАН БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ
ЗАСНОВАНИЙ 15 ЖОВТНЯ 1925 РОКУ

— СИМОНОМ ПЕТЛЮРОЮ —

Число 5-6 (696-697) Рік вид. XVI 15 березня 1940 р. Ціна 2 фр.

Париж, 15 березня 1940 року.

С О Ю З Н И К И , С С С Р Т А У К Р А Ї Н А

Справа Фінляндії поставила руба на порядок денний відношення аліантів до ССРС. Давно вже минули ті часи, коли говорилося про одного ворога: Німеччину. Нині характер союзу між Берліном та Москвою не викликає більш жадних сумнівів: вони тісно зв'язані між собою як військово, так особливо економічно. Без сумніву, без сирівців з ССРС, а властиво з України, Кавказу й Туркестану, а поді куди тільки з Московщини, Німеччина, одрізана блокадою від заокеанських стран, провадити довший час війну не в стані. З другого боку внутрішні справи ССРС дуже погіршали. Виявилось, що ССРС не в стані витримувати напруження війни навіть з маленькою Фінляндією. Щоб дати собі раду в справі індустріяльній і особливо в справі організації транспорту, ССРС потребує могутньої допомоги німецької техніки. Два союзники звязалися між собою на життя і смерть.

В мент, коли пишуться ці рядки ще не відомо, чим закінчаться переговори між Фінляндією та Москвою — прелімінарний акт підписаний в Москві ще не ратіфіковано — але виявилась одна дуже важлива справа: Франція і Англія рішуче заявили свою готовність прийти на допомогу Фінляндії всіма своїми силами. З опублікованих даних про ту допомогу, яка до цього часу була переведена для Фінляндії цими країнами, виявилось, що ця допо-

мога зброєю та амуніцією була вже дуже значною. Останні декларації Прем'єра Британії Невіля Чемберлена і велика декларація голови Ради Міністрів у Франції, п. Далад'є не викликають жадних сумнівів, що до ставлення аліантів до ССРСР. З останньої декларації 12 березня п. Далад'є виявилось, що військо для десанту в Фінляндію вже в кінця лютого готове і чекало тільки ініціативи з боку самої Фінляндії, щоб виїхати під конвоем фльоти на Північ. Ці декларації без огляду на трагічний кінець самої фінляндської справи, мають величезну політичну вагу, вносять цілком новий момент в міжнародню ситуацію і в хід війни. Коли Франція і Англія зрозуміли, що їм треба здолати перш за все Москву, треба логічно сподіватись від них поважних кроків коли не у Фінляндії, то деє инде.

Елементарна військова логіка говорить, що треба бити в слабе місце противника, отже слабим місцем московсько-німецького блоку є ССРСР. Внутрішній стан Совітського Союзу, ворожість і не певність всіх неросійських народів до Москви, всі хиби і моральна слабкість червоної армії, що виявились в час фінляндської війни, ясно підтверджують цю тезу. Розбиття ССРСР — це найпевніший спосіб виграти війну і проти Німеччини. Отже це зрозуміли нарешті і Франція і Англія. Характерно, що саме в ці дні їх третій аліант, Польща, яка хоч і виявляла ворожість до ССРСР, ухилялася опреділювати точніше своє становище до Москви, рахуючись з резервою своїх союзників, — нині зайняла цілком виразну позицію. Голова Польського уряду, генерал Сікорський в своїй промові по радіо сказав прямо, що вони, Поляки, «знаходяться в стані війни з Росією, як і з Німеччиною». Це теж дуже характерний факт. Натурально, мало того, що ССРСР напала на польську державу в момент її тяжкої поразки з боку Німеччини, в тій вже зовсім виразній позиції, яку зайняла нині Польща що-до Москви виявляється і глибше зрозуміння своїх істотних інтересів: Поляки ліпше знають справи Сходу, як їх союзники, вони рапш зрозуміли, що перемога над їх найлютішим ворогом — Німеччиною — можлива тільки тоді, коли знищено буде ССРСР.

Дуже тако-ж характерні в промові генерала Сікорського оті слова, звернені до Українців:

«Ви Українці, як і ми, Поляки, загрожені на смерть так само з боку Німців, так і з боку Росіян. Ваші претензії що до Польщі, чи вони слушні чи не слушні, одхиляють вас часто від основної проблеми. Ваша майбутність на Україні, що зараз знаходиться під совітським пануванням. Ні Сталін, ні імперіялістична Росія, але Польща та Україна мусять між собою знайти спільні норми своїх взаємовідношень».

При всій своїй загальности значіння цієї заяви полягає в тому, що це перша властиво декларація з боку польського уряду в час війни в справі українській. На жаль, це тако-ж перша заява взагалі

в нашій справі з боку одного з союзників, які в українській справі досі жадної офіційної позиції не зайняли, хоч з різних джерел знаємо, що ставлення їх до ідеї великої незалежної України є позитивними. Сподіваємося, що дальша еволюція подій примусить і їх зайняти офіційну і ясну позицію в нашій справі. Ми щиро і одверто стали на боці Франції та Англії і слово тепер за ними...

Що ж до заяви п. генерала Сікорського, то він має цілковиту рзцію, що не Сталін і не імперіялістична Росія мають рішати взаємовідносини між нами та Поляками. Це дійсно наше з ними діло, в якому—в разі труднощів—мусить прийти нам на допомогу їх і наші евентуальні приятелі, які спільно після перемоги, навколо столу вкритим зеленим сукном мають (п р и н а ш і й о б о в - л а з к о р і й у ч а с т и) рішати справу наших кордонів і наших взаємовідносин з сусідами.

Генерал Сікорський говорить справедливо, що наше майбутнє на Україні, що знаходиться зараз під пануванням Совітів, але треба додати, що під тим самим пануванням знаходиться і наша людиність у Галичині і на Волині. Ясно, що всі Українці стоять і стоять тимуть на принципі етнографичнім, це підтвердив нині офіційно і уряд УНР в своєму мемуарі до п. Сумнера Уельса. Це справа поважна, що повстане, повторюємо, під час мирових переговорів. Але це не позбавляє — ні українську сторону, ні польську — обов'язку шукати спільного порозуміння й нині для боротьби з нашими ворогами Німеччиною, що зрадила нас, і Москвою, нашим одвічним ворогом. Не виключає це і нашого порозуміння у майбутнім на ґрунті економічнім і мілітарнім, порозуміння, яке б забезпечувало нам, так само й Полякам, збереження на стало в тяжкій боротьбі здобутої державности, яке б привело до створення блоку держав від Чорного моря до Балтійського, блску, що одрізав би навіки між собою двох агресорів — Німеччину і Росію. Але ще раз повторюємо: ми чекаємо інших заяв у нашій справі, ми чекаємо, щоб Франція та Англія, що стільки разів устами їх прем'єрів заявляли, що борються вони за свободу в с і х народів, сказали нарешті прямо й ясно, що серед цих народів мають вони на увазі і Україну, що розуміють вони konieczність для європейського миру і політичної рівноваги існування незалежної Української Держави, що не можна, як це колись сказав наш великий французький приятель п. Рене Пінон, «вічно одмовляти великому народові в його праві на незалежність».

Позиція, яку зайняли Франція та Англія що до ССРСР в справі Фінляндії, примушують їх зробити крок наперед, зробити логічні висновки з своєї заяви, подумати над тим, чи вони хочуть здолати ССРСР виключно кров'ю своїх синів. чи на допомогу візьмуть вони ті народи, що щиро й одверто простягли їм руки, що чекають тільки слушного часу, щоб покласти край московському пануванню на своїй землі. Серед цих народів Україна і своїм географичним становищем і численністю свого населення займає перше місце.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

На сторінках української преси головною темою зараз є питання про об'єднання еміграції. Це питання вже давно обговорюється й викликає зацікавлення, але тим часом досі не реалізоване.

Зараз, коли ми є свідками великих міжнародних подій, в яких ми, Українці, маємо сприятливі обставини для того, щоби підняти проблему нашої державності незалежної перед цілим світом, це питання об'єднання нашої еміграції повстає з новою силою. Кожний Українець розуміє вагу цього об'єднання, і всі ми прагнемо до нього, бо тільки спільними силами ми зможемо досягнути своєї мети.

В Парижі вже повстав Український Комітет, який закликає до співпраці з ним інші українські організації в інших країнах, а тако-ж і в Сполучених Штатах Північної Америки та в Канаді, де перебувають наші люди. В цьому напрямі переводиться жвава робота для переведення в життя думки про об'єднання.

Однаке знаходяться серед українських організацій й такі, які слово — об'єднання — розуміють якось інакше і вкладають в нього дивний навіть зміст.

Так в Сполучених Державах Північної Америки — Організація Державного Відродження України (ОДВУ — націоналісти) видали спільну заяву в пункті 3-му якої говориться:

«Українська еміграція в Європі не є осілою, а по більшості тимчасовою, крім цього вона малочисленна й часто-густо політично пересварена й тому вона не може ні морально, ні легально репрезентувати волі українського народу, з окрема, коли через свої орієнтації на ворогів українського народу не тішиться довір'ям та попертям широких українських мас».

Як відомо, основним ядром української еміграції в Європі є бувші вояки Армії УНР; вони, ці бувші вояки, є найбільшим активним та свідомим чинником її. Отож виходить, що ці вояки, які з 1917 року збройно боронили ідею незалежності України, згідно з заявою ОДВУ не мають права «ні могоально, ні легально репрезентувати волі українського народу».

Що це — глум чи глупота?

Вояки, з лав яких вийшли герої Крутів, Зімового Походу, Базару, вояки, з шеревів яких десятки тисяч полегло в боях, вояки, вояди яких, Симона Петлюру, було розстріляно большевиками,

вояки, що вийшли на еміграцію покаліченими і пораненими, родини яких або розстріляно ворогом, або гинуть по Соловках та Сибіру, не мають права репрезентувати волі того народу, за який понесли вони стільки жертв, за який в боротьбі пролили свою живучу кров?

Вояки, що і на вигнанню не втратили волі і духу боротьби, що позакінчували високі школи, створивши тисячні кадри фахових і наукових сил, що, працюючи на заводах й фабриках, своїм трудовим грошем підтримують Українські Високі Школи, Музеї, Бібліотеку імени Симона Петлюри, наукові та літературні журнали, національну церкву, дитячі школи, вони ці вояки, не мають права репрезентувати волі українського народу, якому служать ще й досі?

Читаєш і не віриш написаному. Не віриться, що таку заяву могла оголосити українська організація, підкреслюємо, українська. Та ще в такий відповідальний час, коли мова йде про об'єднання. Од цієї декларації тхне нерозумною демагогією, стародавньою лихою пам'яті отаманією. Прикро і сумно робиться на душі, а разом з тим і смішно.

Панове з ОДВУ, хіба ви не розумієте, що такими «історичними» заявами ви еміграції не об'єднаєте, а тим більше держави не збудуєте!

О. Удовиченко
Ген.-штабу генерал-хорунжий

ЯК ФАКТИЧНО СТОІТЬ СПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ В АМЕРИЦІ І КАНАДІ НА СЬОГОДНЯ ?

В цій замітці хочемо дати нашим читачам, що не мають змоги слідкувати за українськими часописами з Америки і Канади, стисло фактичний матеріал, що може освітити поставлене питання, а разом з тим, без жадних коментарів з нашого боку, допомогти їм мати, що до цього питання, власну думку.

* * *

Як відомо, в грудні минулого року майже одночасно відбулися в Сполучених Штатах Північної Америки конгреси Українських утворень «Об'єднання» (націоналістична тенденція) і «Українського Робітничого Союзу» (соціалістична тенденція), які винесли резолюції про скликання Українського Конгресу в Сполучених Штатах в таких термінах, що ут-

ворилося повне вражіння, що кожна тенденція має скликати лише свій власний Конгрес. Однак це катастрофічне становище, що його створили політичні групи українські в Сполучених Штатах на щастя вдалося поважнішим громадянам врятувати в той спосіб, що скликано було порозумівчі конференції представників організацій, спочатку в Клівленд, а потім в Скрентоні, які погодилися забрати справу Конгресу з рук чисто політичних організацій і віддати її до рук чотирьох великих заповомогових українських організацій, що існують в Сполучених Штатах і об'єднують українських громадян по принципу загально-національному і заповомоговому.

Ці чотири організації суть: «Українська Народня Поміч» (Пітсбург), «Український Народний Союз» (Джерси Сіти), «Український Робітничий Союз» (Скрентон) і «Провидіння». У виконання угоди згадані чотири заповомогових організації мали нараду 3. II в Джерси Сіти і по цій нараді дали писані приціпові заяви відносно Конгресу, які переказуємо скорочено за газетою «Народнє Слово» (Пітсбург) з 15 лютого і з яких читач сам може зробити легко ті висновки, які логічно випливають.

З а я в а «У к р а ї н с ь к о ї Н а р о д н ь о ї П о м о ч і»:

«Ми були і є за одним українським народнім Конгресом. Шануючи волю народу ми є за тим, щоби в цім Конгресі взяли участь, як це було прийнято в Клівленд, усі наші заповомогові, політичні і другі організації викидаючи геть большевиків. Платформа Конгресу має бути демократична». Підписали цю заяву М. Марків, І. Сорока, В. Шабатура і М. Хандога.

З а я в а «У к р а ї н с ь к о г о Н а р о д н ь о г о С о ю з у».

«У. Н. Союз є за кликання одного Конгресу американських Українців. Хоч У. Н. Союз уже був заявився за проголошенням «Об'єднанням» Всеукраїнським Конгресом на 16-17 березня, однак, щоб не допустити до якого небудь розбиття української іміграції, він годиться на те щоб Конгрес скликано з ініціятиви головних заповомогових організацій разом з іншими українськими центральними організаціями, як: Об'єднання, ОДВУ, Оборона України, Ліга Української Молоді, Ліга Української Католицької Молоді, Молоді Українські Націоналісти, Союз Українок, Золотий Хрест, Союз Гетьманців, Українські Професіоналісти, Чорноморська Січ, Українська Національна Рада, Стрілецька Громада і Організація оборони Лемківщини». Заяву підписав Д. Галичин.

З а я в а «У к р а ї н с ь к о г о Р о б і т н и ч о г о С о ю з у».

«Конгрес американських Українців, як один з засобів, щоб заманіфестувати нашу піддержку державним змаганням України, виконає свої завдання тільки тоді, коли участь в ньому візьмуть всі українські організації, відмежовані не тільки від большевизму, але так само від фашизму і нацизму. Зорганізувати такий конгрес у теперішніх умовах можуть ус-

пішно лише чотирі допомогових Союзи, найбільші тутешні українські організації з постійними центрами, фондами і газетами, що мають у своїх рядах десятки тисяч членів різних переконань, а до того на своїх зібраннях все заявлялися за демократією.

«З жалем мусимо сказати, що запрошення центральних українських організацій в Америці по-за Союзами, до організування Конгресу, який має в першу чергу піднести голос перед американською демократією і найти послух у неї, пошкодить справі в цей час, на нашу думку, з оцих причин:

1. Що де-які з тих організацій були або все ще є організаційно залежні від своїх провідів, по-за Америкою, які мали або ще мають свій осідок у диктаторських країнах Європи;

2. Що вони через те підпали під слідство Вашингтоновського Конгресу за діяльність суперечну з американським демократичним ладом.

3. Що вони самі закидають одні другим залежність від чужих держав, ворожих не тільки американській демократії, але й українському народові в Європі. Ця справа набрала нової гостроти вже після Скрентонської Конференції Союзів з 22 січня ц. р. в наслідок того, що Голова ОДВУ в розмові, надрукованій в американській газеті «Міннеаполіс Таймс Трібюн», не тільки признав різні некорисні факти що до діяльності власної організації, але одночасно кинув закид за зв'язки з Москвою або Берліном на иншу групу в Шікаго.

«В інтересі української еміграції, в інтересі її організації і навіть для безпеченства самих Союзів треба наперед зачекати на вияснення піднесених прилюдно закидів і на скінчення слідства. Лишається один вихід — не запрошувати до Конгресового Комітету взагалі жадної иншої центральної організації по-за Союзами» Підписали заяву М. Січинський, В. Левицький, С. Корпан, Т. Миник, П. Дучак, Я. Чиж, І. Матейко, П. Грудзінський, С. Ткачук.

З а я в а «П р о в і д і н н я» :

«1. Уряд «Провидіння» годиться брати участь у організуванню Конгресу, що має бути маніфестаційний; тільки маніфестаційний Конгрес під цю пору є мислимий, з огляду на підготовлення нашої суспільности і коли має виминутися насилування і майоризування одних другими.

2. Цей маніфестаційний Конгрес має бути організований чотирьма допомоговими організаціями, як на це погоджено і це вирішено на нарадах у Клівленд, а опісля на нарадах чотирьох допомогових організацій у Скрентоні. До співпраці в організуванню цього Конгресу мають бути притягнені дев'ять організацій, вимінених поіменно і передискутованих і в Клівленді і в Скрентоні. Зогляду однак на неперевиджені події, що наставили в межичасі, ці дві політичні організації, проти яких пороблені закиди і перед комісією Давса і в часописі «Міннеаполіс Таймс» з 11 січня 1940 р. — в ім'я добра української справи та єдності української еміграції, наразі, доки їх становище не виясниться, повинні задержатися від офіційної участі в організуванню Конгресу. Як довго вони остаять під за-

кидами, не входячи в це: слухними чи видуманими, «Провидіння» уважає їх співпрацю шкідливою з огляду політичного, а небезпечну для себе, як запомогової організації» заяву підписав: А. Цурковський.

* * *

Як попередили вгорі, коментувати ці заяви не хочемо свідомо; додамо до них лише фактичні пояснення, без яких читачі в Європі не зрозуміли б суті їх.

Перше пояснення стосується до заяви «Українського Народного Союзу». Цей Союз брав участь в Конгресі націоналістичного «Об'єднання», і тоді, як сам це підтверджує, висловився за взяття участі в сепаратному Конгресі «Об'єднання», призначеному на 16-17 березня. Друге пояснення стосується до тих місць заяви «Українського Робітничого Союзу» і «Провидіння», де говориться про організацію, що знаходиться під слідством парламентського Комітету Даеса; ці організації суть дві українські націоналістичні керівні організації в Сполучених Штатах, а саме «Об'єднання» і «ОДВУ» керовані пп. Мишугою і проф. Грановським. Обвинувачені вони в протиамериканській і протидемократичній пропаганді, в зносинах з німецькою пропагандою і інших прогріхах. Про це докладно писала американська преса і українська преса в Америці і Канаді. Третє пояснення стосується того місця заяви «Українського Робітничого Союзу», де говориться про голову ОДВУ і про те, що він кинув закид за зв'язки з Москвою або Берліном на іншу групу в Шікаго. Це місце заяви натяком говорить про той факт, що голова ОДВУ, проф. Грановський на допиті в Комісії Даеса сказав, що коли дійсно хтось зноситься в Берліном чи Москвою, то це не націоналісти, а гетьманці.

Що торкається Канади, то балачка про об'єднання і Конгрес Українців в ній почалися давно, ще в літі 1938 р. (Див. напр., «Канадійський Фармер з 3. VIII. 38 р.), але навіть ще в літі 1939 р. ця ідея ні на крок не посунулася, бо націоналістичний «Новий Шлях» писав, наприклад, 22 червня 1939 р. таку, очевидно, щирі думку: «В об'єднання уgrupовань, що існують під іншими програмами чи гаслами, українські націоналісти не вірять, є проти них і проти такої лучби сил виступають. На їх думку — таке об'єднання неможливе, неприродне і шкода на нього витратити сили».

Звичайно таке писання не могло сприяти такому об'єднанню і ніякому довір'ю; через це всі переговори між чотирма доміняльними значіннями українськими організаціями в Канаді, що особливо жваво провадилися після оголошення війни, досі ще ні до чого не довели і фактична ситуація є слідуною: «Союз Українських Самостійників в Канаді» і «Союз Гетьманців Державників Канади» з мотивів пр. нціпових і тактичних проти всякого об'єднання з націоналістами (УНО) і БУК (Братство Українців Католиків). Ці ж останні, як повідомляє «Новий Шлях» з 8. II, бажаючи сформувати єдність, в яку вони раніше не вірили, заснували «Репрезентаційний Комітет Українців Канади» залишивши місця для Союзу Самостійників і Гетьманців-Державників зарезервованими і з слідуючими поясненнями своєї поспішної акції: «Зарезервовані місця для другіх україн-

ських національних організацій в Канаді в тому Комітеті є найкращим доказом доброї волі та добрих намірів обох згаданих організацій (УНО і БУК) в відношенні до прочих організацій. Вони тако-ж виявляють, що творці Комітету твердо вірять, що до участі всі наших національних організацій в Репрезентаційному Комітеті таки прийде та що вони, як створили Комітет ще без їхньої участі, то тільки тому, що Українська визвольна справа не дозволяла їм на довше відволікання з творенням Комітету».

На цей «*coup d'état*» орган Союзу Українських Самостійників Канади «Український Голос» 14. II одповів статтею «Нема чого кудкудакати», в якій докладно пояснюючи принципові і тактичні перешкоди до співпраці з УНО, пише між иншим слідує: «Союз Українців Самостійників і Союз Гетьманців-Державників пам'ятають, що націоналісти з групи УНО не тільки не вірять, але й виступають проти лучби з групами, що мають інші програми та гасла. Тому коли вони дістали від них запрошення на пораду над справою, про яку УНО заявило, що воно саме в ню не вірить, то вважали, що шкода тратити час. На диво, готовим, а навіть охочим на ризико показався цим разом Бук. Що-ж, його право ризикувати. Треба лише запам'ятати, що той самий БУК, що фактично відмовився навіть від переговорів про співпрацю з Союзом Українців-Самостійників та Союзом Гетьманців-Державників 26 грудня 1939 року, вважаючи, що це нонсенс і практичний абсурд, лиш звиж місяця пізніше, 8 лютого 1940, подає руку до співпраці самому одному УНО-ві. Це вже для нього не був нонсенс, ні не практичний абсурд. Де там, це вже навіть буде велике діло. Курка, що знесла яйце, ніколи не закудкудакалоб голосніше, чим УНО і БУК про свої сходи. Про це треба було зараз повідомити англійську пресу, треба було навіть в ній фотографії подати».

Судячи по тону цієї статті, витримку з якої ми подали вгорі, і знаючи яку вагу мають «Союз Самостійників» і «Союз Гетьманців-Державників» у Канаді, трудно думати, що вони зійдуть з своєї позиції і займуть ті другорядні місця, які їм залишили УНО і БУК в поспішно створеному «Репрезентаційному Комітеті», який без участі Самостійників і Гетьманців не може, звичайно, мати ніякого значіння і лише може скомпromітувати зовсім справу українського об'єднання в очах чужинців.

* * *

Як читач міг переконатися з повищого, досі ми зовсім об'єктивно змальовували становище в Америці і Канаді що-до об'єднання, що-до утворення єдиного національного фронту. Нема підстав, щоб і в нашому загальному висновкові ми одступили од безсторонности.

А висновок наш такий: як в Америці, так і в Канаді єдиний фронт найбільш загрожують своїми нерозважними словами, а ще більше нерозважними вчинками, українські «націоналісти». Щоб осягнути справжнього єднання в Америці всі групи і перш за все «націоналісти» мусіли-б ґрунтовно переглянути свою тактику, забути про свої групові амбіції, про що зрештою вони останнім часом самі почали писати. А кидаючись од вождіства до демократії, од неґації національної єдности до її стверд-

ження, вони що найменше не сприяють цій єдності. Ясно що, коли б навіть якийсь фронт і склався, в такій моральній атмосфері, він не мав би ні слави, ні здобутку і був би тим, що французи називають «marché des dupes».

І. Зашатанський

НА АВАНПОСТАХ «СОЦІЯЛІЗМУ» *)

I

«Вверх по матушке по Волге»

Сталінград... Колись місто називалося — Царіцин... Пристань на Волзі кишить народом. Пару годин штовхаюся в чергах до кас, щоби купити квиток на пароплав. Нарешті стверджую, що це справа безнадійна. Люди штовхаються отак по тижневі, ночують в чергах — і — не можуть купити квитка. Пароплави прибувають з Астрахані переповнені. Нечисленні вільні місця — телеграфічно забезпечуються для урядових осіб з особливо важливими «командіровками».

Народ лається, проклинає. Мені — втікачеві з большевицької в'язниці — лаятися нема чого. Віддаю речі на переховання й вертаюся до міста.... На виставах багато книжок, портретів «вождів», відзнак, парфюмерії, — мало річей насущної потреби. А як що є — то купити — це дуже складна процедура.

Базар — це серце міста. Тут продають з-під поли хліб куплений по «протекційній», або сфальшованій карточці, уживану вже білизну, одяг. Тон атмосфері надають юрби безпритульних, що крутяться коло перекупок з мрією вкрасти сирового буряка або картоплину.

Продаваний одяг — переважно старі лахи. На чотирнадцятому році революції — продавці вихвалюють свій крам власне тим, що... це тобі не совітська, це ще дореволюційна продукція... Нових річей совітського виробу — не багато. Купців на них — ще менш. І якість під псом — і просять, як за рідну маму.

Загальну увагу притягає майже нове убрання заграничного виробу, продаване німцем — контрактним робітником з тракторної фабрики. Всі обмацують, захоплюються, цмокають язиками... Але... Пятьсот карбованців. Треба їх мати... Міркую, що ясно — кавове німецьке убран

*) Цим нарисом розпочинаємо серію спогадів нашого талановитого й відомого письменника п.Ю. Горліс-Горського, автора «Холодного яру».

РЕД.

ня—добре підійшло би до моїх жовтих черевиків «фасону джмі», набутих у Краснодарі. Чоботи, сині військові штани та шкіряна куртка — це одяг дуже «модний», але доведеться може потрапити в оточення, де не зашкодить зверхність, менш «пролетарська». Запитую німця, за скільки напважно думає продати. Повторює ломаною мовою своє домагання п'ятисотки. Даю триста. Німець ласться і переконує мене, що триста карбованців це нічого, коли масла не достанеш і за тридцять карбованців фунт. Зауважую йому, що триста карбованців — це... стопятьдесять доларів. Німець ввічливо обзиває мене дурнем і відходить.

Якийсь час слідкую за «стратегією» безпритульних, що ведуть війну із сидухами за «шамок». Баби одгоняються костурами, лають «шпану» і міліціонерів, що, здебільшого, ведуть «нейтральну політику».

Ось «пацан» станув ззаду перекупці на спідниці і моргнув до «братви». Підбігає один — вхопив з рогожі пиріжок. Баба зривається з костуром, та... злітає з неї спідниця. Підхопивши її обертається, щоб піймати «розбійника», а тим часом вмить налітає безпритульна саранча і на рогожі лишається лише спогад про пиріжки. Сміх, крики, свистки міліціонерів — словом — базар...

Покидаючи вже площу — зустрічаю знову німця з убранням. Зрадив упізнавши мене.

— Давай триста. Не маю часу — треба спакуватися... Виїжджаю завтра додому... Проваліться ви всі разом з вашим соціалізмом.

Не розпитую чому «наш соціалізм» йому не до смаку, плочу й беру убрання. В місті захожу до «комерційного» skleпу й купую до убрання дрібні «додатки»: самовяз, килимки і т. д. Дорого з чортами. Але купити дешевше в «кооперативі» — треба мати справки, бони і талони на кожну річ зокрема. В skleпі «Дінамо» купую маленькі емальовані портрети Леніна та Сталіна, для ношення на грудях та значок товариства «Дінамо». Вкидаю їх до кишені, де дзеленьчало вже кільканадцять совітських прикрас цього роду. Продавець пропонує «останній крик моди» — пояс із червоної шкіри. На металевій пряжці — синя земна куля покрита золотистим серпом і молотом. Довкруги неї язички полум'я з червоної емалі, а довкруги того всього — золотистий напис: «Ми на горі всім буржуям, міровий пожар роздуємо». «Захоплений» динамічністю фарб і рисунку — купую і пояс.

На пристані беру з чемодана «джмі» та чисту білизну, — іду на Волгу купатися й «переображатися». Червнєве сонце пече «ударно», — приваблює перспектива легко одягнутися. Переконавшись, що убрання з німця майже зовсім добре на мене — починаю декорувати «буржуйську» одяжину «пролетарськими» прикрасами. Навкруги портретів Леніна і Сталіна розміщую на грудях значки: «Осоавіахім», «Молпр», «За індустріалізацію», «Дінамо», «П'ятилітка», «Друзей воздушного флота»... На животі горить «міровий пожар»... Уявляю собі, яке вражіння буде робити ця декорація хоч би на агентів водного ІПУ. Так воно вже ведеться, що комуніст і взагалі «совітський чоловік» — чим дурніший, тим вірніший... А чим дурніший — тим більше на себе значків начіплює... Маю ще їх з десяток у запасі, та чіпляти більше небезпечно, щоб не приймали за божевільного.

Перевіряю сам собі документи. Паспорт на ім'я Валентина Ніколаєвіча Орленка — в порядку. Військовий документ — більше ніж в порядку: як вірити цьому клаптикові паперу — то я від 1919 до 1923 року — служив добровольцем у Червоній Армії. На «петлюрівському» фронті був контужений в наслідок чого розвинулася джонсонівська епілепсія, а наслідком того — було звільнення «на чисто». Білет профсоюзу «Совторгслужащих», який стверджує, що я вже сім років пильно плочу членські внески і сповняю всі профсоюзні обов'язки... Ще недавно я мав з цим документом досить клопоту, бо покійний Орленко, що помер у Київській тюрмі 1930 року — не платив внесків вісімнадцять місяців... Я, після того, ще чотирнадцять місяців був членом «союзу большевицьких в'язнів», звичайно, теж не платив... Станувши, після втечі з тюрми, до праці на Кубані — зголосився до профсоюзного «местнома»... Секретарка — комсомолка Зезя — молоденька черкешенка з палкими чорними очима — з початку жажливо розкричалася, що я через свою недбалість в плачені вже два роки, як «механічно» вилетів із союзу. Мабуть гроші пропивав, або чортзна з якими дівчатами проводив... Тепер мушу наново вступити до профсоюзу, давати посвідки з усіх праць, шукати поручителів. Кричала, аж іскри з очей сипалися, обвинувачувала, що через таких як я — соціалізму не можна збудувати... Але дівчата, переважно, мають добре серце... Після рахат-ланума, кіна і купання вдвійку в лозах на Кубані — Зезя виставила мені нову профсоюзну книжку, де, білим по чорному, стояло, що я не тільки весь час сумлінно вкладки платив, але й наперед за три місяці заплатив...

Зупиняюся на посвідці, яка стверджує, що я чотирі і пів року працював «комерційним представником по експорту» споживчого союзу Автономної області Адигейських черкесів. Працював, я, правда, лише півтора місяця і лише рахівником, про це теж маю посвідку тієї установи, але рідшаю, що перший документ більше підходить до мого теперішнього вигляду. Розриваю другий на пелюстки й кидаю їх у Волгу. Задумано провозжу білі клаптики поглядом і відчуваю жаль. Не їх жаль, — жаль за тими тижнями, такими гарними по восьми роках тюремних мурів... За м'яким говором козаків і козачок, за п'яніючими кубанськими почамми, за чорними очима черкешенки Зезі, що при місяці забували про «соціалізм» і ставали по східньому покірними і пестливими....

Смерком вертаюся на пристань й запаковую непотрібне до чемодана. Тіж люди в чергах, тіж парікання й лайки... Коло нас оголошення, що пароплав «Міхейл Калінін», який прибуває ввечері з Астрахані — має дев'ятнадцять звільнених місць, та що квитки на них вже розподілені серед «командіровочних». Народу на пристані тисячі зо три, переважно селян з родинами. Заснути десь на підлозі — навряд чи заснеш, зате вошей наберешся без сумніву. Треба йти бурлачити.

* * *

Комерційний ресторан «Ласточкино гнездо» — дуже гарно положений на скалі над Волгою. Колись тут «відводили душу» волзькі купці. Бу-

фет гарно прибраний пляшками й закусками, особливо риблячими делікатесами. Публики — я сам та кельнери, що позіхають по кутах. Сідаю край тераси, що висить у повітрі над прірвою. Далеко в долині вогні на пароплавах, баржах та човнах, чути, як поплескує Волга.

Кельнер подав карту й пішов собі знову в кут. Хай, мовляв, чоловік надумасться... А «надумуватися» — було чого. Стало зрозумілим, чому нема публики. Від погляду на ціни, у полохливого чоловіка, могло волосся дуба стати... Із двох тисяч карбованців, які «подарувала» мені Кубань — у мене було ще більш тисячі. Але цих грошей мусить вистачити на подорож до Білорусі, до кордону...

Зайшов ще один гість і розглянувшись сів за столик напроти мене. Пересуваю до нього карту, та він не глянувши зложив її у четверо й зневажливо кинув на сусідній стіл.

— Це для дурнів приїжджих... Ти що, горілку хочеш пити?

— Можна.

— Так берем до спілки пляшку — дешевше вийде.

Замовляєм пляшку «пшенишної» та вудженої сьомги.

Познайомилися. Інженер Васька Лапшін.

Під кінець пляшки — точиться жива розмова. Говоримо про будівництво соціалізму, про подлості різні закордонних капіталістів, які намагаються перешкодити, — наперебій захоплюємося геніальністю Сталіна, — словом ведемо модну совітську розмову. За другою пляшкою — Васька оповів мені, що був на практиці в Америці, відбув практику на тракторній фабриці у Сталінграді — тепер їде до Нижнього-Новгорода на побудову автомобільної фабрики, найбільшої у Європі.

Довідавшись від мене «все» аж до клопоту з квитком на пароплав — Васька зробив мені несподіванку:

— Пляшку горілки з тебе у буфеті на пароплаві. У мене ж командіровка на двох — вже й квитки на «Калініна» заплачені... До товариша жінка з Москви несподівано приїхала — мусить залишитися на пару днів. Я вже клопіт мав — чи йти гроші за другий квиток відбирати — чи віддати комусь. Тільки це на верхню палубу, з вигодами, — де-що дорожче...

— Не шкодить.

Несподівано опинююся серед девятнадцяти «щасливців», що під задрісний шепіт юрби — піднялися на поклад «Міхаїла Калініна».

Пароплав, поплюскуючи крилами колес, ледаче пливе ввєрх по Волзі. За сніданком, старий сивий каптан оповідає цікаві речі. З байдужим виглядом слухаю, що «Калінін» називався колись «Князь Пожарський», належав купцеві Серебрянникову та... що цим пароплавом вертався із заслання Тарас Шевченко, «этот самый знаменитый хохлацкий поэт».

Ідальна «верхньої палуби» прикрашена пальмами, великими зернами, в куті — концертний фортеп'я. Посуд на столі — «великопанський», товариство за столом — добірне, сама тобі совітська «аристократія». В центрі уваги група голосних імен з Московського великого театру, що робить турне по Волзі. Жарти, дотепи, кельнери стріляють корками від вина... Мабуть так само було, як «Калінін» був ще «Князем Пожарським»...

По сніданні артисти роблять коло роялю легенький концерт. Більшість пасажирів розсідається коло столиків на палубі. Натягнуте полотно — захищає «пролетарські» голови від сонця.

Сідаю за вільний столик і замовляю пиво. За пару хвилин, пляшка і кришталевий бокал подані.

— Два п'ятдесят... «На чай» брати заборонено....

Фігляста кельнерка, в білому фартушку, мовчки ховає до кишені три карбованці...

Напроти, за столиком коло поручнів, кокетливо жмурить очі й показує піжки в високих шовкових панчохах, «товарищ» Зіна — моя сусідка в ідальні, — партійна «красуня» в стилі Євгенії Бош. Богомерзька напівмужеська морда, яку шмінка і пудра роблять карикатурною. Ще за сніданком я довідався від неї, що вона — не якась що будь — а завідувача Котлаською експортною конторою державного треста «Північний ліс». Так... прославлений Котлас... північні тайги — розлога могила сотень тисяч українських селян, що замерзали і гинули з голоду, щоби «товарищ» Зіна, по виконанні експортних завдань — одержала в нагороду двотижневу прогульку по Волзі... Розбирає охота вхопити за ногу в шовковій панчосі й кинути за борт.

За сусіднім столиком — мій «приятель» Васька Лапшін поливає італійське вино із технічним директором Сормовської фабрики паротягів — Боковим. Боков — старий «спец», що «присобачився» до большевицької власті, Васька — революційний інженер. Завзято сперечаються, коли легше зварюється сталь — чи при «автогенній» методі — чи при електричній. Я на тому ні чорта не визнаюся, але подивляю легкість, з якою Боков витягає паперові червінці, замовляючи «італійське» пляшку за пляшкою. По карті це вино коштує тридцять карбованців... Робітник в «моєму» совхозі на Кубані, за десять годин каторжної праці — одержував у місяць вісімдесят карбованців... Знак рівняння «зварюється» сам собою.

Коли шовкові панчохи і сталь обридли — переходжу на корму. Слідкую, як розбігаються від пароплава хвилі. Береги Волги підносяться, нагадують Дніпро. Слідом за хвилями біжать в минуле думки, пробігають по в'язницях, викликають в уяві образи трагедії далекої України... Коли добігли до Холодного Яру — хтось вдарив по плечі. Поруч став старший штурман — комуніст Єрчанінов. Васька Лапшін знався з ним з минулої подорожі й з тої нагоди ми випили вчора, на добраніч, пляшку кон'яку.

— Що задумався, Валентін Ніколасівч?

— Вірши пригадую собі про Волгу, про Стеньку Разіна...

— А-а... Ось ввійдем між Жігульовські гори — я тобі Разіновські місця покажу... Ходім до буфету на чарку англійської горілки... Там, братчику, стерилидз заливну з льодовні принесли — пальці облизнеш...

Коли проходимо біля сходів на нижню палубу — з люка песміливо підіймається виснажена постаріла жінка з дитиною на руках.

— Товариші... Панове милостиві... Дайте хоч кусочок хліба... Троє дітей голодних... Від самої Астрахані—поданням добрих людей годую...

Єрчанінов скинів:

— Тебе куди чорти пруть? Штраф хочеш заплатити?...

— Нема в мене нічого... Зжальтеся, милостивці... Хоч кусочок хліба... Для дітей...

Похапцем дістаю й даю п'ять карбованців. Кидається, щоби поцілувати руку та штурман хватає її за ковнір й спроваджує на сходи. Нахиляється до отвору:

— Вахта. Хто там гави ловить? Різна шваль куркульська наверх полізла...

Заливана стерлядь у буфеті — була дійсно добра... І коштувала всього лиш вісімнадцять карбованців порція... Викрутившись від Єрчанінова — йду поглянути на «нижню палубу». Повітря забиває віддих... Каюти, поклад, всі закутки—забиті людьми до дальше нікуди... Брудна долівка густо вкрита лежачими істотами. Брудні, обідрані... Обличчя — апатичні й... голодні. Лемент дітей, що просять їсти, гістеричні викрики жінок, що проклинають їх, себе, життя... Переважаюча більшість пасажирів «нижньої палуби» — це селяне, що покинули хати і землю й пливуть у світ за очі... «Шваль куркульська», що втікає від «соціалістичного щастя», яке несуть їй «пролетарі» з «верхньої палуби»...

Переступаю через лежачих, щоби оглянути всю «палубу». Неначе аж на шкірі відчуваю ненависть, з якою оглядають моє гарне убрання, відзнаки на грудях....

В буфеті «нижньої палуби» — є лише пиво та шклянки і оголошення, що хліб, по чотиріста грамів на дорослу особу, в ціні два карбованці шістьдесять копійок — продається від четвертої до сьомої години.

Щоби достати в буфеті шклянку пива — треба наперед заплатити і покласти карбованець залогу, щоби, бува, шклянку не вкрав...

На кормі, гурток матросів старанню заступають щось між стіною і купою канатів. Підморгують, мовляв, проходи — не перешкоджай... Здогадуюся, що то якась «куркульська» дівчина — «заробляє на хліб»... Подзьобаний віспою матрос просить у мене прикурити і, поглядаючи скося на Леніна із Сталіном на моїх грудях — «виправдується»:

— Не можна, стерви, до каюти брати... Вошей нанесуть...

Добравшись до чистого повітря верхньої палуби — зідхаю повними грудьми. «Міхаїл Калінін» саме розминався з невеличким чистеньким паропавом, що жваво біг вниз по Волзі. Читаю назву. «Інтурист»... Вахтені старшини салютують взаємно прапорцями... Чужоземні подорожні з «Інтуриста» радісно вимахують капелюхами і хустками, викрикують різними мовами привіт. Вони приїхали до Совітів на прогулку, щоби побачити багато гарних річей... На «Інтуристі» — немає «нижньої палуби»...

Ю. Горліс-Горький

(Далі буде)

З ФРАНЦІЇ ДО ФІНЛЯНДІЇ

III. Десь у Фінляндії.

На дворі ще ніч. Сьома година ранку. Зірки блищать. Сніг рипить під ногами.

Залишили корчму. Ідемо на двірць. Потяг приходить та везе нас кудись до центру Фінляндії.

Вікна затягнені занавісками. Сині лампочки. У Фінляндії колія широка, як у Росії. Вагон другої класи дуже зручний.

Ідемо. Незабаром входить поліціант. Довго, уважно перевіряє пашпорти. Наш фінляндський співподорожувач пояснює йому, що ми приятелі. Все ж він з підозрінням на нас дивиться.

На одній з станцій входить до нашого купе старий селянин з великою білою бородою. Він робить вражіння освіченої людини. Розговорилися з ним. Він в курсі політики і робить мудрі заваги. Покладає всі надії на Швецію, і сподівається, що вона допоможе Фінляндії. Де там.

Питаємо його про харчевий стан Фінляндії. Безперечно, дуже добрий: їжж до охочу. Урожай минулого року був чудовий. До речі, цей старий селянин, що їде з нами другою класою, сіє пшеницю на арктичній землі. Він один з перших, кому це вдалося і то дуже добре.

Тепер вже видно на дворі. День. Повідкривали занавіски... Все біле. До морозу вже ніби звикли і коли на станціях виходимо з вагону не так вже його відчуваємо.

Потяг зупиняється на хвилинку серед поля. Провідникові сказали, що недалеко совітські літаки. Всі готуються на випадок атаки. Одна «лета», що з нами їде, витягає своє біле простирало, щоб в разі небезпеки сховатися в снігу. Це наш перший аларм у Фінляндії. Все проходить гаразд, літаків не бачимо. Ідемо далі.

Приїздимо до Аулеборга — біле, деревляне, просте північне місто над балтійською затокою. Вулиці широкі, гарні. Будинки низькі; лише де-кільки кам'яниць. Проти вибухів бомб вікна скрізь позабивані дошками. Час від часу зустрічаємо на вулицях, чи в садах захистки від повітряної небезпеки...

Автом везуть нас в центр евакуованих з Виборга та його околиць.

У великому саду кілька гарних будинків — скорше віль — та кілька бараків. Коло 600 осіб переїхало сюди: переважно малі діти, старі баби, не нормальні чоловіки. Влада їх примістила, як можна ліпше, добрі люде ними опікуються, але все ж вони нещасливі: це невинні жертви жорстокої війни.

Завідувач веде нас до школи. У великій класі 50 діточок. Мила учителька. Коли входимо — всі встають. Учителька виділяє кілька уч-

нів, показує зошитки... Не дивлячись на обставини, наука йде. Щоб зробити нам приємність, діти співають хором релігійні та патріотичні пісні. Глибоко й зворушливо: ці діти представляють нам чистоту та глибину фінляндської душі. Учителька показує нам ще малюнки дітей на теми війни. Дуже цікаво та симптоматично: війна для цих малих евакуованих уявляється як летунська небезпека: всі вони малюють совітські літаки, «молотови», як їх тут охрестили. На місці мотора де-які роблять карикатуру на Сталіна чи на Молотова чи ще на Ворошилова. Але віра в перемогу повна: на малюнках завжди Фінляндці б'ють Совітів.

Знов ідемо потягом до центру країни, не далеко від місця, де ведуться завязті бої, де вже відбулася велика фінська перемога. Кільки день мандруємо так по білій Фінляндії, то залізницею, то автом... Часом доводиться чекати довго на можливість продовжувати подорож.

Одного вечера приїхали ми на малесеньку, глуху залізничну станцію, деś над глибоким та дрімучим лісом. На небі зірки блистять, а повний місяць освітлює феєричний край. Знов страшенно холодно. Потяг мав приїхати о 7 годині, але він має три години спізнення, деś на півдні Фінляндії він був кілька разів заатакований ворожими літаками.

Треба перечекати. Ідемо до селянської хати. Наші фінляндські друзі назвали її «Кафе де ля Пе». Входимо. Низька велика кімната, по середині піч, вздовж стіни дерев'яні лавки, звичайний стіл. Господиня дає нам чаю та кави, свіже печений хліб, добре масло... Освітлення електричне. На лавках сидять селяни, вони теж чекають на потяг. Майже ніхто не говорить. В сусідній кімнаті, шаблоново по міщанському обставленій, грає радіо. Слухаємо музику Сібеліуса, знамениту його Фінляндію....

Через три години вертаємося на станцію. Потяга все ще не має. Один з наших фінських співподорожувачів заваляється спати, констатуючи філософськи:

— Спізнення не три години з гаком, а гак 5 годин...

Нарешті прийшов потяг. У вагоні повно людей. Багато військових, що йдуть з фронту...

Знов Аулеборг. Ночуємо в маленькому готелі,... і знов ідемо на північ, вертаємося в Торнео....

Швидко за нами приходить вістка: совітські літаки 5 разів бомбардували Аулеборг. Горять хати, є жертви.

Ми згадуємо біленьке північне місто, нині театр великої трагедії...

Незабаром полишаємо фінляндську землю. Автою ідемо до Гапаранди. Ще раз бачимо освітлений північним сонцем, білий прапор з блакитним хрестом, прапор героїчної Фінляндії, що символічно носить кольори стягу святої Іоанни д'Арк. 500 років тому імпульс, що його дала лотарингська пастушка, захоронив французьке королівство, нині імпульс, що його дав шляхетний фінський народ розбудить сумління всіх цивілізованих держав, що мусять стати нарешті проти варварського наїздника, на захист цивілізації.

Янує

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ

— Трагедія Фінляндії.

Героїчний спротив малої Фінляндії скінчено. Змучена в перівній боротьбі, поранена й сплюдрована переважаючим ворогом, полишена на призволяще своїми сусідами, не маючи допомоги й припливу свіжих сил на зміну своїх виснажених і перемучених, — Фінляндія мовчки, як стомлений легендарний Тернопільський вояк, упала. 12 березня її делегація підписала в Москві мир, по якому змучена вона віддати фортифікаційні свої лінії на Карельській шийці та Вііпурі, як тако-ж і північний беріг Ладogi. Віддала тако-ж і важливий пункт — Ганґо, що командує доступ до Ботнійської затоки. Мусіла тако-ж згодитися й на совітське проникнення в північній своїй частині, як тако-ж і відмовилася од вступу в ріжкі коаліції, що йшли б проти совітської потвори.

Поразка Фінляндії є страшною поразкою для всіх, крім Совітів і їхнього спільника — Німеччини.

Перебіг цієї трагедії відомий читачам із що-денної преси, але мусимо над нею спинитися, бо в ній криється занадто багато трагічного для цілого XX-го століття, для цілої цивілізації сучасної.

Хто в ній винен? На це трудно зараз одповісти, бо занадто свіжа і болісна ця поразка. Майбутнє викриє винуватих і коли замовкне серце і почуття, а холодний розум зважить всі обставини й проаналізує спокійно всі «за» й всі «проти» — тоді укладуться усі дані і проступлять на зовень незаперечні істини, які сьогодні не можна побачити у вирі загального обурення.

Сьогодні правда видно вже, що поразка Фінляндії є великим ударом для союзників і великим виграшем на півночі Європи для Німеччини, де тепер остання має розв'язані руки. Швеція й Норвегія, що відмовилися перепустити допомогу для Фінляндії з боку Франції й Англії, приймають на себе увесь одіум світової опінії. Їхнє поведження, мовляв, в силу врятування власної шкіри викликає лише обурення й зрозуміле почуття антипатії. Виходить з преси, що ці держави затримали у себе навіть ту допомогу амуніцією і зброєю, яку союзники післали Фінляндії.

Нема що казати, що ця допомога чи то будь амуніцією, чи зброєю, чи й людьми з боку союзників була запізненою. Треба було її слати не в березню, а в кінці минулого року. Тоді була б вона корисною. Але яка частина вини спадає на союзників, то визначить майбутнє. Сьогодні ж роля Скандинавських держав, особливо Швеції є просто скандальною. Одна турецька газета просто написала, що «ця пляма зостанеться на історії Швеції не змитою».

Безперечно, що союзники при такій ситуації не могли допомогти Фінляндії, не вступаючи у збройний конфлікт з Норвегією та Швецією. А цього зробити вони із зрозумілих причин не могли.

Друга річ, яка сама собою напрохується, це те, що зараз світ проходить період, коли брутальна й недержна сила безкарно ламає все те, що ще так недовго могло триматися будь то на правових засадах, чи то на моральних і етичних принципах. Європа з початком 1938 року вступила в цей період бурхливих переломів, коли кулеметні й гарматні стріли сповіщають про оголошення війни. Старі міжнародні звичаї з етикетними приписами про те, як треба оголошувати війну, з виїздами з відповідних держав дипломатичних представників, — це все вже є минула й давня романтика. Ламаються устої міжнародного життя: усталені віками, нищаться умовні формули міжнародного права, випарюються, як дим, ідеї та ідеї XIX-го століття. З осовавіахінними бомбами, за стіною смертоносних танків, за лавами новітніх варварів — видно звичайну брутальну собістичну силу, що радіє з своєї брутальності, що тішиться зойками покалічених дітей і поранених жінок, що п'яніє у шалі своєї несамовитости.

Сьогоднішні переможці Фінляндії — цього втілення героїзму й мучеництва, — ці переможці показують світові, що перемагає сьогодні не право, не норма міжнародних установлених правил, а сама звичайна сила агресивного чобота.

Коли-ж прийде край подібним вчинкам? У 1920 році — Україна, Грузія, Азербейджан, у 1938 році — Австрія, Чехо-Словаччина, у 1939 році — Польща, балтійські держави, у 1940 році — Фінляндія.

За ким черга?

І даремно проти брутальної сили протиставляти юридичну силу пактів, договорів чи міжнародних зобов'язань. Сила надломлюється й зби-нається лише відповідною силою.

Правда, моральна сила залишиться завжди двигуном стосунків, і доля Фінляндії, віримо, часово подоланої, буде відкомпенсована в майбутньому, коли знищено буде московсько-совітський недолюдок.

Але сьогодні проти брутальної сили належить ставити силу таку ж брутальну і таку ж безудержну, якою є большевики. Нищити їх треба їхніми ж способами і їхніми методами.

Нехай же сьогоднішня доля Фінляндії відкрис очі всім тим, що вбачали в большевиках, чи то пак в «совітській нації», фактор цивілізації й поступу.

— Місіи Сомнера Уельса

Висланець Президента Рузвельта — Сомнер Уельс — одбувши візити в Берлін та Римі, переїхав до Парижа і Лондону. Як і раніше до преси не попало нічого точного про враження його, про мету його приїзду, про наслідки його подорожі. Газети займалися просто ворожбою «на кавовій гущі». А сам візитатор, даючи інтерв'ю зібраним журналістам, просто бавився з ними. Мав візитатор поїхати знову до Риму, де бачитиметься зно-

ву з Папою, італійським королем та Мусоліні. А звідти вже поїде до Сполучених Штатів Америки.

Треба гадати, що його подорож, не дивлячися на інформативний характер її, матиме дуже велике значіння для майбутнього. І то з багатьох міркувань.

По-перше, принаймні у Президента Рузвельта і у керівних кол Сполучених Штатів складається правильне уявлення про становище в Європі і виснесено буде відповідну оцінку цьому становищу, а може знайдено буде і відповідні ліки для тих болячок, що вкрили старе тіло Європи. Сполученим Штатам треба ясно бачити європейську ситуацію, бо зв'язані вони з нею дуже сильно, і треба їм зайняти становище до неї, як скорше, то краще. Не треба забувати, що європейська війна закриває трохи обрії над тими подіями, які відбуваються на Далекому Сході. Там поволі й поступово Японія залагоджує свої справи на території Китаю і закріплює свої позиції. А закріплення цих позицій означає не тільки ослаблення, прикладом, англійських впливів і позицій, але й американських. Отже коли в наслідок війни в Європі, Англія й Франція ослабнуть на позиціях своїх на Далекому Сході, то Сполучені Штати зостануться віч-на-віч з японською силою, що у війні участі не приймає і не тільки не слабшає, а навпаки кріпне. Отож проблема європейської війни торкається дуже близько Сполучених Штатів, в спосіб, так би мовити рикошетний, на Тихому океані.

По-друге, посилення Німеччини в майбутньому являється загрозою і для Сполучених Штатів на американських двох континентах. Там бо ще до війни німці практикували увесь час, так званий, «демпінг», викидаючи індустриальні вироби майже за безцінь, в той час, як американський крам, із-за високого курсу долара, не міг конкурувати з німецьким. А ринки, особливо Південної Америки, є дуже важливими для Сполучених Штатів, які байдужими для майбутнього своєї економіки бути не можуть.

По-третє, Сполученим Штатам належить вже переглядати свої доктрини і засади правного характеру, що керували їхнім політичним і економічним життям. Славетна доктрина Монрое, — себ-то доктрина невтручання Сполучених Штатів в європейські справи і навпаки — невтручання Європи до справ американських континентів — мусить вже бути переглянена. Належить вона ревізії не тільки тому, що розвиток економічних стосунків світу перейшов, так би мовити, межі цієї доктрини, але ще й тому, як сказав один з видатних політичних діячів Сполучених Штатів, що «доктрина Монрое була доброю, коли віддала від Америки до Європи мірялася місяцями подорожі, але коли тепер ця віддала міряється кількома годинами лету на гідроавіоні, то...». Відповідь — ясна.

Отже позиції Сполучених Штатів по всім пунктам повинні бути переглянутими. А од перегляду того може й залежатиме багато і в Європі.

А. Пропріашвілі

стало всім ясним, що «вільній лисиці немає більше місця серед курей на свободі».

В XIX столітті капіталізм і лібералізм діляли поруч. Однак їх не треба змішувати. Капіталізм це є господарський лад, характеристикою якого є значіння, що людина надає власному інтересові та певному способу привласнення зиску. В той час, як лібералізм є економічно-соціально-політичний режим, характеристикою якого є не способ привласнення зиску, але певна ступінь ініціативи та свободи, що держава признає за поодинокими особами. Капіталізм, сам по собі, не є ані ліберальним, ані реакційним; він не мусить бути безпосереднє сполучений з лібералізмом. Але в державі, де людина позбавлена лібералізму, капіталізм йде проти інтересів не лише людини, але й мас (суспільства). XIX ст. було віком розквіту капіталізму при захованню найширшого лібералізму; XX ст. приносить нарікання на капіталізм, обмеження лібералізму, що разом спричинює підупадок ліберально-капіталістичного ладу.

Коли капіталізм, завдяки послабленню його двигучої сили — конкуренції — підупадає, то який лад міг-би його евентуально замінити з найбільшим успіхом? Ні соціалізм («кожному відповідно його праці»), ні комунізм («кожному відповідно його потребам») не здбні, як виказалось в життю — на практиці в СССР, — забезпечити людству господарський добробут, свободу та поступ. Протягом останнього чверть століття з ясністю виявилась повна ілюзорність комунізму та хиткість засад соціалізму. Найголовнішим є те, що ні один, ні другий не в стані створити плідючу господарську структуру, бо їх принципи базуються на факторах соціально-політично-психологічного порядку, а не на факторах економічного порядку. (Ім бракують підстави господарського обрахунку, а без обрахунку господарство не може екзистувати).

Міжнародна економічна конференція, (в 1933 р. — третя від великої війни), в Лондоні, розважає над цими всіма проблемами, але вона вже не тільки не спромагається на випрацювання певної господарської доктрини, чи на добрі поради що-до порятунку зі ситуації (з кризи), але просто провалюється: антогонізми зайшли вже далеко. Кожна держава старається рятуватись по своєму: ще більше відмежовується одна від другої не тільки митами, але й валютними демпінгами (девалюаціями грошових одиниць), контингентами, *clearing*'ами. На місце міжнародної співпраці, ліберальної господарки, запановує ідеал самовистарчальности, автарквістичної господарки. На місце спонтанної, «натуральної» рівноваги в господарстві, приходить ідея «раціональної» рівноваги в господарстві, ідея планової господарки, чи «дирижизму». Квітнуть різні системи планової господарки (*New-Deal*, в Америці; *planned economie*, в Англії; *economie dirigée*, *economie orientée*, — в Франції; *Planwirtschaft*, *Wehrwirtschaft*, в Німеччині; *economia corporativi*, в Італії; плановое хозяйство — в СССР), різні комбінації господарської структури («соціалістического хозяйства», корпоративного, національно-соціалістичного, корпоративно-синдикального, «конструктивного лібералізму» та інші). Різняться по формі, по духу — по «містицизмам» — всі вони прямують до одного: до збільшення голосу (до інтервенції) держави в приватнім господарстві.

— Погралися з трактором, давай коня

В останнім часі попровадили совітська преса та радіо жваву пропаганду що-до збільшення числа коней в сільським господарстві, і Союзний Комісар С.-Г. оголошує високі нагороди для тих, що визначаться плеканням коней. Йдучи ще далі Комісаріят висловлює подяку кубанським козакам за те, що вони не занедбали в часі революції плекання коней та мають їх тепер досить, Беручи під увагу, що протягом цілих двадцяти років совітський уряд провадив гостру пропаганду проти коней, як способу тягла архаїчного і контр-революційного, і те, що ціла закордонна більшовицька пропаганда намагалась представити Союз, як край з найлілїш розвиненою мотокультурою, цей зворот притяг увагу економістів цілого світу і правдоподібно є наслідком гострого браку нафти, якої треба для військових цілей. Але те, що легко знищити, не легко направити, і фаховці обчислили, що для збільшення в потрібній мірі кількості коней, яких зосталась лише третина, потрібно що-найменше десять років завзятої праці. Таким чином дуже правдоподібно, що совітський рай стоїть перед новим голодом подібним до того, який винищив в рр. 1920-23 до десяти мільйонів населення переважно українців. (Офінор).

— Нова вчительська газета у Києві

З 10-го березня, у Києві, почала виходити всеукраїнська вчительська газета: «Радянська освіта» — орган Народнього Комісаріату Освіти УР і Центрального Комітету професійної спілки працівників початкових і середніх шкіл України. Газета буде виходити тричі на місяць.

«Радянська Освіта» буде висвітлювати життя школи, питання організації навчального процесу, виховання дітей, взаємовідносини між школою і батьками. (Українка).

— В лоні комуністичної партії України

Київська газета «Вісті» ч. 48 від 28 лютого подає наступні відомості: «Закінчила свою роботу друга партійна конференція Ворошиловградського паровозобудівного заводу ім. Жовтневої Революції.

На доповідь секретаря партійного комітету заводу тов. Мухортова розгорнулись жваві дебати. Делегати гостро критикували роботу парткому, який не відчував тривоги за погану роботу заводу, не зумів згуртувати партійну організацію і весь колектив заводу для виконання виробничої програми. Багато комуністів критикували мійськом КП(б)У, який часто-густо не перевіряв виконання своїх рішень по заводу. Відмічали також слабе керівництво заводською партійною організацією з боку обкому КП(б)У».

— В Кам'янець-Подільській області відбуваються районі партійні збори. «Ті, що виступали в дебатах, гостро критикували роботу райпарткомів, вносили пропозиції про поліпшення рботи, пред'являли підвищні вимоги до кандидатів, які висувуються в керівні парторгани.

У К Р А Ї Н А П І Д С О В І Т А М И

(від нашого кореспондента в Румунії)

С т а н о в и щ е в Г а л и ч и н і .

Хочу вам подати тепер про те, як проходили вибори до Конституанти в Галичині, та як вона одбулася.

Як тільки прийшли большевики й заняли Галичину, то зразу ж у кожний повіт послано було силу агітаторів, які потратили не мало часу на переведення агітації про вибори до Установчих Зборів, що мали б вирішити політичну і соціяльну структуру Галичини. Селяне, підбадьорені агітацією, що вони вільно мають сказати свої думки, були переконані, що Установчі Збори вирішать питання самостійности України. По селах одверто лунало гасло: «Хочемо України, вільної, своєї».

Згідно з розпорядженнями 5.000 людей мали вибрати І делегата, а ці останні вже з поміж себе мали вибрати представників до Установчих Зборів. Кандидатури цих представників виставляли або повітові комітети, або державно виборчі комітети, організовані большевицькою владою.

Селянство виставляло свої кандидатури видатних українських діячів з УНДО або ОУН. В той час так зв. державні виборчі комітети виставляли кандидатури за вказівками і санкцією большевиків.

На зовень процедура виборів дотримана була ніби з формального боку правильно і без особливих утруднень і ніби без пресії. На загальну кількість кандидатів — 1516, большевицька влада уневажнила лише 21. Отже решта — 1495 кандидатів зібралися у Львові в днях 26 Жовтня 1939р.

Відомий є факт, що делегати, виїзжаючи з дому, мали наказ про те, що злуки з Совітами не буде, а буде утворено національну Українську державу, із своїм устроєм, з своїми порядками.

Одбувся той з'їзд у Львівському міському театрі. З ранку того дня панував у місті урочистий настрій. Військова музика червоної армії машерувала вулицями. Вразило делегатів, що не було ні одного національного прапора, лише червоні. Здивувало тако-ж і той факт, що перед театром та навколо розміщено було два куріні червоного війська.

В театр набилосся люду більше, ніж міг він вмістити. На сцені засіла президія складена виключно з совітських старшин. Розпочалися трафаретні промови, виголошені членами президії, про «батька Сталіна», його партію і т. д. Делегати, слухаючи той каскад слів, не розуміли, до чого то все. Вони мовляв приїхали «творити свою Україну», а тут їм торочать про «любімаво Сталіна», «генія народів», «геніяльново вождя» і т. ин.

А тут зразу ж по тих промовах, з президії виголошують, що ці установчі збори скликано для того, щоби постановити про злуку Галичини з

Совітською Україною. Хто за? Якась сотня людей підняла руки, решта ж більше двох тисяч, не розуміючи в чому ж справа, сиділа мовчки.

Президія зразу ж оголосила: «Резолюцію про об'єднання з Совітською Україною прийнято о д н о г о л о с н о».

Отак відбулася чергова фарса большевиків на території Галичини.

По з'їзді люде були незадоволені, бо зрозуміли, всі ці вибори були нічим іншим, як тільки комедією. Тим більше ця комедія продовжується й далі, бо не дивлячися на проголошене одноголосно об'єднання з Совітською Україною, — большевики не уневажнили кордону на Збручі, на якому стоїть варта, яка не перепускає ні з Совітської України до Галичини, ні з Галичини до Совітської України. Їздять тільки військові та червоні урядовці.

Що-ж до становища в Галичині, то там відносини гіршають що-дня. Примітивізм совітського режиму виявився в повній силі. Вся організація українського життя, що існувала в тяжких умовах за часів польських пішла на діл. Большевики самі не можуть нічого дати, а їхній організаційний хист куди менший від того рівня, на якому стояла Галичина. Отже не трудно передбачити наслідки большевицького панування. Все, що було таким трудом і жертвами здобуте в Галичині протягом десятків літ, все те буде знищене, сплюндроване, дезорганізоване. Тим часом організованого терору і видимих репресій немає, але до них прийде з весною, коли почнуть заводити колхози, про що вже оголошено. Для того большевики організовують так звану «бідноту» на селі, себ-то той весь елемент, який і за давніх часів не користався жадним авторитетом і лише швендявся по селах, шукаючи легкого заробітку.

В де-яких місцевостях вже відбулися протибольшевицькі заворушення, які не дали позитивних результатів, бо прислані наспіх війська червоні притлумили ці рухи. Рухи ці спонтанні і видно не керовані ніким.

З харчами все гіршає. Німецькі комісії переїхали з Галичини на Велику Україну. Залізниці перебудовують на широкі колії, але лінія на Чернівці по умові з німцями залишилася старою, щоби міг по тому шляху йти транспорт з Румунії до Німеччини.

Пізніше подам про інші справи, особливо, релігійні, соціальні тощо.

— Перед запровадженням колхозів в Галичині

Дня 8 лютого виступив на нарадах кращих працівників сільського господарства в Києві відомий пан Хрущов і заявив між иншим ласкаво, що селяне в західніх областях УССР, — «підкреслюю це означення», сказав він, «бо ніякої в зхідній Україні більш нема, ставляться рїжно до колхозів, де-які їх хочуть, а де-які ні... Ми їх примушувати не будемо, найроблять, що уважають за краще. Але тим часом де-які селяне перейшли через кордон на наш бік, подивилися на наше колхозне господарство і повернувшись додому урядили у себе колхози. Ми їм поможемо, піславши до них трактори...» Отже досить, щоб кілька московських агентів в селі «забажали» колхозів, щоб їх було запроваджено. Але «помірюваність» Хрущова у всякім разі характеристична (Офінор).

— Погралися з трактором, давай коня

В останнім часі попровадили совітська преса та радіо жваву пропаганду що-до збільшення числа коней в сільському господарстві, і Союзний Комісар С.-Г. оголошує високі нагороди для тих, що визначаться плеканням коней. Ідучи ще далі Комісаріят висловлює подяку кубанським козакам за те, що вони не занедбали в часі революції плекання коней та мають їх тепер досить. Беручи під увагу, що протягом цілих двадцяти років совітський уряд провадив гостру пропаганду проти коней, як способу тягла архаїчного і контр-революційного, і те, що ціла закордонна більшовицька пропаганда намагалась представити Союз, як край з найлілльш розвиненою мотокультурою, цей зворіт притяг увагу економістів цілого світу і правдоподібно є наслідком гострого браку нафти, якої треба для військових цілей. Але те, що легко знищити, не легко направити, і фаховці обчислили, що для збільшення в потрібній мірі кількості коней, яких зосталась лише третина, потрібно що-найменше десять років завязлої праці. Таким чином дуже правдоподібно, що совітський рай стоїть перед новим голодом подібним до того, який винищив в рр. 1920-23 до десяти мільйонів населення переважно українців. (Офінор).

— Нова вчительська газета у Києві

З 10-го березня, у Києві, почала виходити всеукраїнська вчительська газета: «Радянська освіта» — орган Народнього Комісаріату Освіти УР і Центрального Комітету професійної спілки працівників початкових і середніх шкіл України. Газета буде виходити тричі на місяць.

«Радянська Освіта» буде висвітлювати життя школи, питання організації навчального процесу, виховання дітей, взаємовідносини між школою і батьками. (Українтаг).

— В лоні комуністичної партії України

Київська газета «Вісти» ч. 48 від 28 лютого подає наступні відомості: «Закінчила свою роботу друга партійна конференція Ворошиловградського паровозобудівного заводу ім. Жовтневої Революції.

На доповідь секретаря партійного комітету заводу тов. Мухортова розгорнулись жваві дебати. Делєгати гостро критикували роботу парткому, який не відчував тривоги за погану роботу заводу, не зумів згуртувати партійну організацію і весь колектив заводу для виконання виробничої програми. Багато комуністів критикували мійськом КП(б)У, який часто-густо не перевіряв виконання своїх рішень по заводу. Відмічали також слабе керівництво заводською партійною організацією з боку обкому КП(б)У».

— В Кам'янець-Подільській області відбуваються районі партійні збори. «Ті, що виступали в дебатах, гостро критикували роботу райпарткомів, вносили пропозиції про поліпшення рботи, пред'являли підвищні вимоги до кандидатів, які висуваються в керівні парторгани.

Обговорюючи кандидатури в склад пленуму Меджибіжського райкому партії відвели кандидатуру колишнього третього секретаря райкому КП(б)У тов. Мартинової, мотивуючи тим, що вона не працює над підвищенням свого ідейно-політичного рівня. Тов. Мартинова вивчає тепер тільки першу главу «Короткого курсу історії ВКП(б)», слабо орієнтується в партійних питаннях, не керує партроботою.

З цього-ж приводу на районних партійних зборах був даний підвод колишньому секретарю Віньковецького райкому партії тов. Федюку».

— На VIII-й партійній конференції Амур-Нижньодніпровського району делегати у своїх промовах гостро критикували райком за незадовольну роботу з кандидатами партії і за слабу боротьбу з аваріями на виробництві.

СПИРИДОН ЧЕРКАСЕНКО

З Праги повідомляють про смерть С. Черкасенка, визначного українського драматурга, поета і культурного діяча, який майже двадцять років жив та працював на території колишньої Чехословаччини. С. Черкасенко народився в селянській родині на Херсонщині і призначав себе на діяльність вчителя, але його було звільнено за українство негайно ж по вступі на службу, і він перенісся до Києва, де віддався цілком літературній та політичній праці, як визначний член української соціал-демократичної партії. Протягом приблизно двадцяти років брав він жваву участь в літературнім та культурнім житті українського Києва і відзначився, як автор цілої низки театральних п'єс, з яких «Про що тирса шелестіла», та «Казка старого млина» є й досі обов'язковими в репертуарі кожного українського театру. Залишившись назавжди педагогом, С. Черкасенко тише багато для дітей, співробітничав з С. Русовою та заснував разом з нею «Світло», яке назавжди залишилось класичним в українській педагогічній літературі. В часі революції він працює в Міністерстві Освіти разом з Русовою, Стешенком та Вілінською, а на еміграції, після короткого побуту у Відні, осідає на Підкарпатті, де грає велику роль в місцевім, українськім культурнім житті. Пам'ятником цього періоду його життя лишилися численні п'єси для дитячого театру та казки написані, як прозою, так і віршами. Ця діяльність звернула природне на нього увагу чеського уряду, і Черкасенка було видалено з Підкарпаття без права повороту. Він осів в Черношицях під Прагою, де з-під його пера вийшла ще низка історичних драм та романів. Емігрантські злидні, а особливо політичні події останнього часу, знищили його міцний організм і він вмер у віці 63 років, не доживши кількох місяців до сорокалітнього ювілею літературної діяльності.

(Офінор)

З П Р Е С И

«Чужого не бажати, свого не дати»

Під цією назвою уміщено статтю в «Свободі» (15 січня), яка присвячена передовиці в 37 числі нашого журналу, про Українсько-Польські взаємовідносини.

Цитуючи той уступ цієї передовиці, де сказано, що квітневий трактат 1920 року перекреслений Ризьким договором, та ще цині можуть повстати з Польщею зовсім нові відносини; які виходять з «фактичного становища сучасного», «Свобода» додає:

«Це вже щось, з чим можна би погодитися, як би зараз потім не було такого додатку: «не слід сьогодні, коли наліс військова заверюха, якій іще кінця не видно гадати про розв'язання конкретних завдань, сполучених з питаннями територіальними» і т. д.

З цього «Свобода» робить несподіваний висновок: що

«Так званий Уряд УНР ще далі є в «Польських лабетах».

От же поперше можемо дати зрозуміти одній з найдавніших українських газет в Америці, що не тактовно і соромно перед чужинцями робити оті приниски «так званий», оті «лапки», якими оточується назва нашого уряду, що несе на собі цілу традицію визвольної боротьби нашої.

За друге «Свобода» попросту не зрозуміла, що є різниця між а) ідеалом та б) реалізацією. Що до ідеалу, то хоч Уряд УНР і його прихильники завжди вважали, що на перше місце треба ставити «самостійність», на друге «сборність», життя повернуло справу інакше і раніше прийшла соборність (коли не рахувати де яких менших земель українських, що залишилися ще по-за межами українського тіла під Совітами), але «сборність в кайдаках». В статті проф. О. Шульгина, виразно сказано, що «ніхто з Українців не може зріктися права на ті землі, де панує етнографічна більшість українська».

Це слова сказані сучасним Головою Уряду УНР і тим самим дана вичерпуюча відповідь на попередні запитання «Свободи». От же і Уряд стоїть на позиції «чужого не бажати, свого не дати». Це наш спільний український ідеал.

Але ходить і про те, як свій ідеал релізувати. Це питання значно складніше і зрозуміло, що відвічальні політики, які працюють в самім центрі європейського життя, в Парижі, мусять над тим задуматись. І коли сьогодні міжнародні чинники не ставлять ще питання про наші західні кордони, то само тому, що проблема українська ще тільки дозріває. Тим часом Голова Уряду в згаданій вже статті до своєї заяви в справі кордонів дає таке пояснення:

«Тільки майбутнє, тільки перемога над нашим ворогом Москвою та її спільниками, тільки звільнення України з під совітського ярма, поставить руба питання про наші західні кордони. Будемо сподіватись, що обставини дозволять нам розрішити його мирно і справедливо».

Більшого сказати за сучасних обставин відвічальний політик не може. Уряд поставив перед собою завдання, яке він має виконати.

В другій своїй статті — «За спільну і велику Україну» (22 січня) «Свобода» висловлює таку думку:

«Незалежна Польща завжди буде потрібувати незалежної України, бо тільки тоді, коли Польща граничитиме з Україною, і то з великою і сильною Україною, буде вона в силі існувати і бути дійсно незалежною».

Згода. Це і є підстава порозуміння на сучасних обставин між Україною та Польщею, бо й Україні небезпечно мати таких двох безпосередніх сусідів, як Німеччина та Росія.

* * *

Велика війна, що поновно розпочалася в 1939 році, несе безперечно і зміни в світогляді, який існував до неї. Одчувається у всіх країнах, що порядок річей усталений після війни 1914-1918 мусить бути змінений, бо не відповідає новим вимогам часу. Ми, Українці, увесь час твердили у всіх наших виявах, чи то на землях, чи на еміграції в різних країнах і на різних континентах, що без справедливого розрішення української проблеми, без повстання до самостійного життя Української Держави, не може бути ані миру, ані спокою в Європі.

НА УВАГУ НАШИМ ГРОМАДЯНАМ

Генерального Штабу генерал-хорунжий Ол. Удовиченко, колишній командир славної 3-ої Залізної дивізії, генерал-інспектор Армії УНР, один із найвидатніших і найавторитетніших наших військових, виготовав до друку велику французькою мовою книгу, присвячену відродженню й організації нашої новітньої збройної сили та історії визвольної війни, що її з таким героїзмом проводила Українська Армія.

Книжка ген.Ол. Удовиченка, добре уґрунтована, живо написана, ілюстрована численними схемами тим більше значіння має, що вона виразно зазначає те місце, яке в загальних операціях воєнних займало наше військо й підкреслює заслугу його в обороні Європи проти червоної навали.

Видатні французькі військові спеціалісти, як генерали Анріс й Кюльман, які могли ознайомитися з працею в рукопису, висловили свою авторитетну вельми прихильну її оцінку.

Перший з них дав до книжки свою передмову.

Умови воєнного часу не дозволили знайти для праці французького видавця, а тим часом саме сучасна війна й інтерес, який повсюди до української справи вона будить, робить її появлення більше, ніж коли потрібним і негайним.

Коли українське громадянство розуміє вагу й потребу такого видання, воно повинно саме знайти на те відповідні засоби.

Треба скластися на окремий фонд для видання цієї книжки.

Привернути увагу нашого громадянства на еміграції — в Європі, Америці й Азії та в рідній землі й закликати його складати датки на це видання — така мета цієї замітки.

Гроші можна висилати на редакцію «Тризуба» — М. І. Rudisev, 41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9- або на Т-во вояків Армії УНР у Франції — 248, rue St-Jacques, Paris 5.

Редакція «Тризуба», отримавши від численних прихильників й читачів посилену передплату і придбавши нових передплатників, — щиро дякує їм за цю підтримку, що приходить у слушний час.
